Examen VWO

2019

tijdvak 1
dinsdag 21 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 1

Regel 502 **meliora**
Door middel van het woord **meliora** worden twee zaken met elkaar vergeleken.

1p **1** Beschrijf in eigen woorden de twee zaken die vergeleken worden.

Regel 515 **ideoque fugis**

1p **2** Heeft Apollo gelijk met de verklaring die hij hier geeft? Licht je antwoord toe en betrek daarbij het voorafgaande deel van het verhaal (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 504-524 **Nympha** t/m **artes**
Apollo's betoog is een oproep aan Daphne om niet zo hard voor hem weg te lopen. Zijn betoog kan samengevat worden in drie inhoudelijk verschillende argumenten.

3p **3** a. Beschrijf in eigen woorden het argument in de regels 504-507 (**Nympha** t/m **sequendi**).
b. Beschrijf in eigen woorden het argument in de regels 508-510 (**Me** t/m **sunt**).
c. Beschrijf in eigen woorden het argument in de regels 512-522 (**Cui** t/m **nobis**).

Regel 517-524 **Iuppiter** t/m **artes**
In een verhaal van de Griekse schrijver Lucianus maakt iemand de volgende hatelijke opmerking over Apollo:

> Hij wist niet te voorspellen dat Daphne voor hem zou vluchten, hoewel hij mooi is en lang haar draagt.

1p **4** Citeer uit de regels 517-524 (**Iuppiter** t/m **artes**) de Latijnse zin waarin Apollo de eigenschap van zichzelf noemt die in het bovenstaande citaat gerelativeerd wordt.

Regel 519-524 **Certa** t/m **artes**
Een opmerking in deze regels lijkt in tegenspraak te zijn met de inhoud van de *Remedia Amoris*, een van Ovidius' andere werken.

2p **5** Leg dit uit. Ga in je antwoord in op zowel de desbetreffende opmerking in deze regels als de inhoud van de *Remedia Amoris*.

Regel 524 **omnibus**

1p **6** Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 519 **Certa**) het Latijnse tekstelement waarmee Apollo eveneens benadrukt dat zijn invloed betrekking heeft op iedereen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Regel 526 **verba**

1p **7** Citeer uit het vervolg (t/m regel 532 **passu**) het Latijnse woord waarmee de inhoud van Apollo's woorden wordt gekwalificeerd.

Regel 525-527 **Plura** t/m **decens**

In deze regels komt het stilistisch middel enallage voor.

1p **8** Citeer het desbetreffende Latijnse woord.

Regel 530 **aucta fuga forma est. Sed enim non sustinet ultra**

2p **9** a. Schrijf regel 530 over en scandeer deze regel.

b. Congrueert **aucta** met **fuga** of congrueert **aucta** met **forma**? Licht je antwoord toe op basis van het metrum.

Regel 534 **et** t/m **salutem**

1p **10** Verdedig de stelling dat de alliteratie de inhoud van deze regel ondersteunt.

Regel 533-539 **Ut** t/m **timore**

2p **11** Leg op basis van de regels 504-509 (**Nympha** t/m **doloris**) uit, welk bezwaar Apollo zou hebben tegen de vergelijking in de regels 533-539. Ga in je antwoord in op zowel de regels 504-509 (**Nympha** t/m **doloris**) als de regels 533-539 (**Ut** t/m **timore**).

Tekst 2

Regel 163 **constantia**

1p **12** Waarop heeft het begrip **constantia** in deze context concreet betrekking?

Regel 164 **flamma** t/m **meas**

Deze zin wordt door W. Peters als volgt vertaald:

slechts de begrafenistoorts dooft straks mijn laaiende vlam

1p **13** Leg uit waarop de vertaling 'straks' gebaseerd is en citeer daarbij het desbetreffende Latijnse woord.

Regel 165-170 **Praeposui** t/m **suo**

In haar brief aan Paris schrijft Helena:

tres tibi se nudas exhibuere deae;
unaque cum regnum, belli daret altera laudem
"Tyndaridis coniunx," tertia dixit, "eris!"

3p **14** a. Citeer uit de regels 165-170 (**Praeposui** t/m **suo**) het Latijnse woord waarmee hetzelfde bedoeld wordt als met 'belli laudem'.

b. Citeer uit de regels 165-170 (**Praeposui** t/m **suo**) het Latijnse woord waarmee dezelfde persoon bedoeld wordt als met 'altera'.

c. Citeer uit de regels 165-170 (**Praeposui** t/m **suo**) het Latijnse woord waarmee dezelfde persoon bedoeld wordt als met 'Tyndaridis'.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Regel 169 **Nec** t/m **videbor**

1p **15** Leg uit dat Ovidius in deze regel het narratologisch middel dramatische ironie gebruikt.

Regel 173-174 **Non** t/m **eris**

In elk van deze beide regels past Ovidius het stilistisch middel litotes toe.

2p **16** a. Citeer uit regel 173 (**Non** t/m **opto**) de twee Latijnse woorden die de litotes vormen.

b. Citeer uit regel 174 (**nec** t/m **eris**) de twee Latijnse woorden die de litotes vormen.

Regel 188 **Una** t/m **opes**

1p **17** Leg uit wat het verband is tussen deze regel en regel 187 (**O** t/m **est**). Ga in je antwoord in op de inhoud van beide regels.

Regel 189 **Nec** t/m **vestram**

2p **18** a. Leg uit dat deze opmerking goed aansluit bij het doel van Paris' brief.

b. Leg uit wat de directe aanleiding voor Paris is om deze opmerking op deze plaats in de brief te maken.

Regel 191-196 **Parca** t/m **nurus**

In de tragedie *Trojaanse vrouwen* van Euripides, die zich afspeelt na afloop van de Trojaanse oorlog, richt Hecuba, de moeder van Paris, zich tot Helena met onder meer de volgende woorden:

> Zodra je Paris gezien had, schitterend door zijn exotische kleding en goud, raakte je totaal buiten zinnen. Want je leidde in Argos een sober bestaan en je verwachtte na je vertrek uit Sparta overspoeld te worden door goud in de stad van de Phrygiërs en daar te baden in weelde. Het huis van Menelaos voldeed niet aan jouw behoefte aan uitspattingen.

'exotische kleding en goud'

3p **19** a. Citeer uit de regels 191-196 (**Parca** t/m **nurus**) het Latijnse tekstelement waarmee Paris zijn eigen kleding en de kleding van zijn metgezellen aanduidt.

'Het huis van Menelaos voldeed niet'

b. Citeer uit de regels 191-196 (**Parca** t/m **nurus**) het Latijnse tekstelement dat inhoudelijk vergelijkbaar is met 'Het huis van Menelaos voldeed niet'.

c. Leg uit dat de functie van Paris' woorden bij Ovidius verschilt van de functie van Hecuba's woorden bij Euripides. Ga in je antwoord in op beide passages.

Regel 195-196 **Cum** t/m **nurus**

De strekking van deze regels kan als een a-fortiori-redenering weergegeven worden.

1p **20** Noteer in eigen woorden deze a-fortiori-redenering.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Regel 197-198 **Da** t/m **Phrygem**
Deze regels bevatten een element dat door Helena als een belediging kan worden opgevat.

1p **21** Leg dit uit.

Regel 203-204 **Phryx** t/m **iugis**
In de *Homerische hymne voor Aphrodite* zegt Aphrodite, nadat zij met Anchises de liefde heeft bedreven:

> Het deed mij vreselijk verdriet dat ik het bed had gedeeld met
> een sterveling.

2p **22** a. Citeer uit de regels 203-204 (**Phryx** t/m **iugis**) het Latijnse woord waaruit blijkt dat Paris een andere voorstelling van zaken geeft.
b. Citeer uit de regels 203-204 (**Phryx** t/m **iugis**) het Latijnse tekstelement waarmee Aphrodite wordt aangeduid.

Regel 207-208 **Non** t/m **equos**

2p **23** Beschrijf in eigen woorden de gebeurtenis waarnaar Paris in deze regels verwijst. Leg in je antwoord uit wat er in deze context precies bedoeld wordt met **lumina**, met **dape** en met **equos**. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 40 woorden.

Regel 205-212 **Nec** t/m **umor aquis**
In de regels 265-266 van deze brief (niet in dit examen afgedrukt) schrijft Paris:

> Zo won Hippomenes door zijn nog snellere loop Atalanta,
> kreeg ook de Phrygische held Hippodameia als bruid.

1p **24** Noteer de nummers van de twee opeenvolgende regels waarmee in de regels 205-212 (**Nec** t/m **umor aquis**) naar dezelfde gebeurtenis verwezen wordt als met ‘kreeg ook de Phrygische held Hippodameia als bruid’.

Regel 211-212 **nec proavo** t/m **aquis**
Volgens de mythologische overlevering was Tantalus een Phrygische koning.

1p **25** Leg uit dat de vermelding van dit gegeven afbreuk zou doen aan het betoog van Paris. Baseer je antwoord op de regels 197-212 (**Da** t/m **umor aquis**).

Tekst 3

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij Tekst 3.

38p Vertaal de regels 363 t/m 380 in het Nederlands.

Bronvermelding
Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.